KANCELARIA SENATU
Kancelaria Ogólna
28. 06. 2018
nr RPW 19545/2018 P
MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

Warszawa, 27 czerwca 2018 r.

03980200062921
RPW/19545/2018 P
2018-06-28

DL-I-0520-40/18
BM-I-0520-431/18/2

Pan
Stanisław Karczewski
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

W odpowiedzi na pismo z dnia 23 maja 2018 r. dotyczące zajęcia stanowiska wobec oświadczenia senatora Kazimierza Kleina, złożonego podczas 60. posiedzenia Senatu RP w dniu 16 maja 2018 r., uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Zgodnie z art. 44 § 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. *o ochronie zdrowia psychicznego* (Dz. U. z 2017 r., poz. 882 z późn.zm.), zwanej dalej „u.o.z.p.", dla osoby przebywającej w szpitalu psychiatrycznym sąd opiekuńczy miejsca siedziby szpitala ustanawia na jej wniosek kuratora, jeżeli osoba ta w czasie pobytu w szpitalu potrzebuje pomocy do prowadzenia wszystkich swoich spraw albo spraw określonego rodzaju. Zakres obowiązków oraz uprawnień kuratora określa sąd opiekuńczy.

Ponadto, jak stanowi art. 44 § 2 u.o.z.p., jeżeli osoba przebywająca w szpitalu psychiatrycznym ze względu na stan zdrowia nie jest zdolna do złożenia wniosku, sąd opiekuńczy może ustanowić dla niej kuratora z urzędu. Ocena, czy istnieje taka potrzeba należy do sądu. Nie jest to jednak ocena dowolna. Sąd dokonuje jej w oparciu o materiał dowodowy uzyskany w konkretnej sprawie, odnosząc potrzebę ustanowienia kuratora do sytuacji życiowej i zdrowotnej osoby umieszczonej w szpitalu psychiatrycznym. Nakładanie zatem na sąd obowiązku ustanawiania kuratora w każdym przypadku umieszczenia osoby w szpitalu psychiatrycznym wydaje się zbędne i niezgodne z celem tej instytucji.

Konstrukcja przepisu art. 44 u.o.z.p. jest zgodna z rozwiązaniem przyjętym w art. 183 § 1 *ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy* (Dz.U. z 2017 r. poz. 682), zwanej dalej „k.r.o.", który traktuje o ustanowieniu kuratora dla osoby

Al. Ujazdowskie 11, 00-950 Warszawa
tel.: +48 22 52 12 888, www.ms.gov.pl

niepełnosprawnej, jeżeli osoba ta potrzebuje pomocy do prowadzenia wszelkich spraw albo spraw określonego rodzaju lub poszczególnej sprawy. W jednym i w drugim przypadku, ustanowienie kuratora uzasadnia stan zdrowia osoby, dla której się go ustanawia, i potrzeba uzyskania przez tę osobę pomocy w załatwieniu jej spraw. W obu przypadkach przesłanki ustanowienia kuratora określa prawo materialne, które dopuszcza możliwość prowadzenia przez kuratora „wszelkich spraw" osoby, dla której kurator jest ustanawiany, a więc osobistych i majątkowych.

Podnieść również należy, że wniosek o ustanowienie kuratora w imieniu osoby hospitalizowanej złożyć może jej pełnomocnik, ustanowiony czy to z wyboru, czy z urzędu.

Zgodnie z art. 48 u.o.z.p. sąd ma obowiązek ustanowić dla osoby, której postępowanie dotyczy bezpośrednio, adwokata lub radcę prawnego z urzędu, nawet bez jej wniosku, jeżeli osoba ta ze względu na stan zdrowia psychicznego nie jest zdolna do złożenia wniosku, a sąd uzna udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie za potrzebny. Taki obowiązek istnieje również wtedy, jeżeli postępowanie dotyczy bezpośrednio osoby przyjmowanej do szpitala psychiatrycznego albo do domu pomocy społecznej, albo przebywającej w danym podmiocie, bez jej zgody. Tym samym możliwość ustanowienia adwokata lub radcy prawnego z urzędu bez wniosku uczestnika przeradza się w obowiązek jego ustanowienia. Jednocześnie, stosownie do treści art. 5 lub art. 212 § 2 *ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego* (Dz. U. z 2018 r., poz. 155, z późn. zm.), zwanej dalej „k.p.c.", sąd powinien uprzednio udzielić uczestnikowi cierpiącemu na zaburzenia psychiczne, utrudniające zrozumienie jego sytuacji procesowej i podjęcie racjonalnej obrony swoich praw, niezbędnych pouczeń.

Niemożność właściwego korzystania z instytucji procesowych przez osobę chorą psychicznie powoduje zatem konieczność ustanowienia przez sąd pełnomocnika do reprezentowania jej interesów. Uchybienie temu obowiązkowi stanowi podstawę nieważności postępowania - art. 379 pkt 5 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2011 r., sygn. akt V CSK 390/10).

Niezależnie od powyższych uwag, w okolicznościach konkretnej sprawy, sąd, na podstawie art. 46 ust. 4 u.o.z.p, zawiadamia prokuratora o potrzebie wzięcia udziału w postępowaniu, jeżeli uzna to za konieczne.

Odnosząc się do kwestii ograniczonego kręgu osób, które sąd zawiadamia o rozprawie w sprawie dotyczącej przymusowego przyjęcia do szpitala, należy podnieść, że zgodnie z art. 46 ust. 1 u.o.z.p. uczestnikami postępowania z mocy prawa oprócz wnioskodawcy są: ta osoba, której wniosek dotyczy, oraz jej przedstawiciel ustawowy. W miarę potrzeby sąd

zawiadamia o rozprawie małżonka osoby, której postępowanie dotyczy, oraz osobę sprawującą nad nią faktyczną opiekę. Osoby te mogą wziąć udział w każdym stanie sprawy i wtedy stają się uczestnikami. Charakter spraw regulowanych omawianą ustawą jest jednocześnie tego rodzaju, że wymaga zagwarantowania osobom z zaburzeniami psychicznymi ochrony ich praw oraz poszanowania sfery ich wolności i godności osobistej, co przemawia przeciwko rozszerzaniu kręgu uczestników postępowań prowadzonych na podstawie przepisów u.o.z.p.

Z przywołanych przyczyn wydaje się, że obowiązujące regulacje w sposób dostateczny zabezpieczają interesy osób przebywających w szpitalach psychiatrycznych.

Jednocześnie pragnę wskazać, że zagadnienia organizacji pomocy dla rodziny osoby chorej i zabezpieczenia interesów osobistych i majątkowych osób samotnych przez jednostki organizacyjne działające w oparciu o przepisy *ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1769 z późn. zm.) oraz dotyczące kontroli audiowizualnej czynności poprzedzających przyjęcie do szpitala psychiatrycznego bez zgody, pozostają poza zakresem właściwości Ministra Sprawiedliwości.

Zgodnie z art. 31 ust. 1 *ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej* (Dz. U. z 2018 r., poz. 762 z późn. zm.), zwanej dalej „u.d.a.r.", sprawy dotyczące pomocy społecznej, należą do działu zabezpieczenie społeczne, którym stosownie do § 1 ust. 2 pkt 2 *rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej* (Dz. U. poz.2329), kieruje Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Z kolei zagadnienia dotyczące ochrony zdrowia, w tym psychicznego, należą do działu zdrowie, co wynika z art. 33 ust. 1 u.d.a.r. Zgodnie natomiast z § 1 ust. 2 *rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Zdrowia* (Dz. U. poz. 2328), działem tym kieruje Minister Zdrowia.

Z poważaniem,

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI
Łukasz Piebiak
PODSEKRETARZ STANU